
Muzea biograficzno-literackie.

Biuletyn Polonistyczny 2/5, 49-55

1959

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jan Nowakowski: O niektórych cechach struktury
dzieła Wyspiańskiego,

Wincenty Danek: Plan badań nad twórczością Kraszew-
skiego.

2. Komisja podjęła przygotowania do wydawania własnej serii "Prac Komisji Historycznoliterackiej PAN", Oddz. w Krakowie. Zgłoszono dotąd 11 prac, które znajdują się obecnie w toku recenzji. Przyjęto do druku rozprawę Emila Biedrzyckiego pt. "Mikołaj Balcescu, rumuński pisarz i rewolucjonista". /Praca interesująca również polonistów ze względu na omówione w niej związki z działalnością A. Mickiewicza/.

Komisja przygotowuje wydanie "Księgi pamiątkowej dla uczczenia 50-lecia pracy naukowej i pedagogicznej Stanisława Pigońa".

3. Czasopismem wydawanym przez Komisję Historycznoliteracką /przy współpracy Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza/ będzie "Ruch Literacki". W skład Rady Naukowej "Ruchu Literackiego" weszli: prof. prof. Stanisław Pigoń /przewodniczący/, Zygmunt Czerny, Wacław Kubacki, Henryk Markiewicz, Kazimierz Wyka. Komitet Redakcyjny "Ruchu Literackiego" stanowią: doc. Wincenty Danek /przewodniczący/, Franciszek Bielak, Piotr Grzegorzczak, Jacek Kajtoch, Jerzy Kwiatkowski, doc. Jan Nowakowski, Stanisław Sierotwiński /sekretarz/, Józef Spytkowski, doc. Tadeusz Ulewicz.

"Ruch Literacki" będzie się ukazywał w liczbie 5 zeszytów rocznie. Pierwszy zeszyt został złożony do druku.

MUZEA BIOGRAFICZNO-LITERACKIE

Ministerstwo Kultury i Sztuki - Centralny Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków reprezentuje muzealnictwo typu humanistycznego.

Muzea biograficzno-literackie stanowią wśród podlegających Ministerstwu Kultury i Sztuki placówek muzealnych nieliczną grupę i powstały w większości po wojnie. Są to: Muzeum Adama Mickiewicza w Warszawie, Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku, Muzeum Marii Konopnickiej w Żarnowcu, Muzeum Stefana Żeromskie-

go w Nałęczowie, Muzea-izby Jana Kasprowicza na Harendzie w Zakopanem i w Szymborzu, miejscu urodzenia poety.

Muzea biograficzno-literackie organizowane są na bazie bezpośrednich pamiątek po pisarzu, przede wszystkim w miejscu zamieszkania i miejscu pracy pisarza. Są to właściwie miejsca upamiętnienia, których zadaniem jest możliwie wierne odtworzenie - w oparciu o oryginalne pamiątki - warunków życia i pracy pisarza, są to zatem w jakimś stopniu swoiste muzea wnętrz.

Muzea: Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku i Marii Konopnickiej w Żarnowcu tym się różnią od podobnych im placówek, że powstały w dworach ofiarowanych twórcom przez społeczeństwo w uznaniu ich zasług dla narodu polskiego i jego kultury. Obiekty te zostały następnie przekazane przez ich spadkobierców Państwu z przeznaczeniem na muzea. Wydaje się słuszne, aby muzea biograficzno-literackie były obsługiwane w zasadzie przez członków rodziny lub krewnych, jak to się dzieje w Oblęgorku i Żarnowcu.

Muzeum Adama Mickiewicza

Muzeum Mickiewicza zostało powołane do życia uchwałą Komitetu Ministrów do spraw Kultury w 1950 roku pod oficjalną nazwą: "Muzeum Adama Mickiewicza i Juliusza Słowackiego". Muzeum otrzymało uprawnienia samodzielnej placówki naukowo-badawczej.

Od roku 1953 Muzeum mieści się w dwóch odbudowanych kamienicach staromiejskich z zabytkowym układem wnętrz mieszczących przy Rynku Starego Miasta 18/20. Powierzchnia ekspozycyjna Muzeum zamyka się w dziesięciu salach.

Od 1953 do 1955 roku istniała ekspozycja o charakterze czasowym, zorganizowana przez pierwszego dyrektora Muzeum, Aleksandra Semkowicza. W 1955 r., w związku z obchodami Roku Mickiewiczowskiego, ekspozycja ta została zreorganizowana i w swej zasadniczej postaci istnieje do dziś. Rozszerzenie i urządzenie ekspozycji o charakterze stałym było możliwe dzięki pozyskaniu dla Muzeum nowych eksponatów, związanych z życiem i twórczością poety, jak: rękopisy niektórych dzieł, ikonografia i inne materiały dokumentacyjne. Biblioteka Muzeum została wzbogacona przez wcielenie do niej dużego księgozbioru ofiarowanego Muzeum przez Związek Radziecki oraz przez zakupienie biblioteki zmarłego dyrektora Muzeum, Aleksandra Semkowicza.

Przy pomocy wspomnianych eksponatów i całego zespołu innych dokumentów oraz dzięki odpowiednio zestrojonym środkom plastycznym ekspozycja ukazuje zwiedzającym postać Mickiewicza jako poety i działacza w całej jego wielkości i w ścisłym związku z kulturą epoki i historią.

Pierwotnie sformułowanym celem i zadaniem Muzeum jest gromadzenie, systematyzowanie, konserwowanie i udostępnianie materiałów i eksponatów dotyczących życia i twórczości Adama Mickiewicza i Juliusza Słowackiego, jak również związana z tym działalność naukowo-badawcza i oświatowa oraz rozpowszechnianie wiedzy o obu tych poetach i szerzenie ich kultu.

W związku jednak ze szczupłością posiadanych ówczesnie eksponatów związanych z życiem i twórczością Juliusza Słowackiego i bardzo skromną powierzchnią ekspozycyjną zdecydowano, że dział poświęcony Słowackiemu zostanie zorganizowany dopiero z chwilą uzyskania przez Muzeum dodatkowych pomieszczeń.

Dyrektorem Muzeum jest Adam Mauersberger.

Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku

W r. 1900, w 25-lecie pracy pisarskiej, w dowód uznania zasług Sienkiewicza wobec kultury i narodu polskiego, została zakupiona dla niego ze składek społecznych posiadłość Oblęgorek koło Kielc, o powierzchni wg ówczesnej terminologii - 17 włók /około 220 ha, w tym 80 ha lasu/ za sumę 51 249 rubli 59 kopiejek. W sumie tej mieścił się także koszt przebudowy domu. Od chwili zamieszkania Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku miejscowość ta została na zawsze związana z jego imieniem.

W czasie I i II wojny światowej oraz po wojnie dworek przechodził dość zmienne losy, służąc nawet za pomieszczenie magazynowe, w wyniku czego został poważnie zniszczony i zdewastowany.

W r. 1955 córka Sienkiewicza - Jadwiga Kornilowiczowa, i syn, Henryk Józef Sienkiewicz, ofiarowali państwu z przeznaczeniem na urządzenie Muzeum Henryka Sienkiewicza.

Dworek został odbudowany głównie z funduszy Społecznego Funduszu Odbudowy Stolicy, a wyposażony dzięki czynowi społecznemu Centrali Przemysłu Ludowego i Artystycznego, która we własnych zakładach i spółdzielniach zrekonstruowała urządzenie sa-

lonu i gabinetu pisarza. Scenariusz ekspozycji Muzeum konsultowany był przez prof. Juliana Krzyżanowskiego.

Muzeum mieści się w czterech pomieszczeniach na parterze, przy czym salon i gabinet zostały wiernie odtworzone wedle stanu za życia pisarza. W pozostałych pomieszczeniach znajdują się, częściowo zdekompletowany, autentyczny księgozbiór Sienkiewicza oraz wiele innych pamiątek, jak: książki pamiątkowe, listy, wydania dzieł pisarza, niektóre z jego podpisem, przekłady na języki obce, często z podpisami autorów przekładów i inne; dzieła Sienkiewicza tłumaczono na 42 języki w 47 krajach.

Na piętrze w dworku projektuje się urządzenie m.in. pokojów gościnnych do pracy twórczej. Przewiduje się również odbudowę części drewnianej, tzw. "Dworku Halików", gdzie prawdopodobnie znajdzie pomieszczenie biblioteka i czytelnia-świetlica, co łącznie uczyni z Oblęgorka żywy punkt kulturalny.

Muzeum zostało otwarte 26 października 1958 r. Kustoszem Muzeum jest synowa pisarza.

Muzeum Marii Konopnickiej w Żarnowcu

Dworek w Żarnowcu wraz z parkiem i kilkoma ha ziemi został ofiarowany Marii Konopnickiej przez społeczeństwo polskie w 1902 r., w 25-lecie jej pracy literackiej. Żarnowiec to nieduża wieś podkarpacka, oddalona od Krosna o 10 km. Do Żarnowca dojeżdża się koleją /linia Warszawa-Zagórz/, wysiadając na stacji Jedlicze, skąd około 3 km drogi do Żarnowca.

Od 1902 r. aż do ostatnich chwil życia Konopnicka bardzo silnie związała się z Żarnowcem, gdzie spędzała przeważnie miesiące letnie. W dworku tym powstało wiele ciekawych utworów z ostatniego okresu jej twórczości.

Po śmierci poetki /1910/ w dworku mieszkała najstarsza córka Konopnickiej - Zofia Mickiewiczowa. Tam też spędziła swe ostatnie chwile średnia córka, Laura Pytlińska, oraz znana artystka Wanda Siemaszkowa.

W 1956 r. rodzina Marii Konopnickiej przekazała na rzecz Państwa dworek wraz z częścią parku z przeznaczeniem na Muzeum Marii Konopnickiej, z zastrzeżeniem mianowania dożywotnio inż. Aleksandra Sikorskiego kustoszem mającego powstać Muzeum.

Od półtora roku trwają prace remontowo-budowlane z kredytów przydzielonych przez Centralny Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków. Prace te z najróżniejszych przyczyn przebiegają bardzo powoli.

Na ekspozycję muzealną pamiątek po poetce przeznaczona jest część sal na parterze. Skąpa ilość oryginalnych mebli i innych zabytków nie pozwala na odtworzenie we wszystkich pokojach dawnych wnętrz. Możliwe jest odtworzenie jedynie dwu pomieszczeń: gabinetu i sypialni poetki. W pozostałych pomieszczeniach ekspozycyjnych będą różne inne pamiątki związane z życiem i twórczością Konopnickiej, jak: adresy hołdownicze, albumy, książki dedykowane, portrety Konopnickiej, plansze, negatywy fotograficzne, niektóre pierwsze wydania dzieł Konopnickiej i inne. Dążeniem Muzeum jest - o ile to możliwe - zgromadzenie wszelkich dotychczasowych edycji dzieł i utworów poetki.

Powstałe niedawno Towarzystwo im. Marii Konopnickiej czyni starania o zdobycie dalszych funduszy, aby w pełni urządzone Muzeum mogło być otwarte - łącznie z budową naprzeciw Muzeum szkołą - w 1960 r., w 50 rocznicę śmierci Marii Konopnickiej.

Muzeum Stefana Żeromskiego w Nałęczowie

Muzeum Stefana Żeromskiego w Nałęczowie mieści się w kilkunastu izbowej chatce, w której swego czasu mieszkał Żeromski. Wnętrze chaty zostało wiernie odtworzone wedle stanu za życia pisarza. W Muzeum poza pamiątkami po pisarzu zgromadzone są wydania jego dzieł.

Muzea-izby Jana Kasprówicza

Pamiątki po Janie Kasprówiczu zgromadzone są w dwóch - terytorialnie od siebie odległych - miejscowościach: w Szymborzu, koło Inowrocławia na Kujawach - rodzinnej wsi poety, i na Harndzie w Zakopanem, gdzie poeta spędził ostatnie lata życia.

Staraniem Prezydium Miejskiej Rady Narodowej powstanie w budynku Teatru Miejskiego w Inowrocławiu Muzeum Regionalne, w którym gromadzone będą pamiątki związane z osobą, życiem i twórczością Jana Kasprówicza. Przeniesione tam zostaną ekspozycje

naty z tzw. Izby Kasprowiczowskiej, mieszczącej się dotąd w Szymborzu, oraz pamiątki znajdujące się w innych muzeach oraz u osób prywatnych.

Poza tym dla uczczenia pamięci poety, na frontonach domów, w których kiedyś mieszkał - w okresie nauki w gimnazjum inowrocławskim - mają być umieszczone tablice pamiątkowe. Przewidywana jest również budowa pomnika Jana Kasprowicza w Inowrocławiu.

Dom na Harendzie w Zakopanem, gdzie poeta spędził ostatnie lata życia, został zamieniony na Muzeum, w którym zgromadzono bogate zbiory, kolekcjonowane za życia przez Kasprowicza. Są to: stare obrazy ludowe, fotografie, portrety malowane przez Pautscha, Kotowskiego i St. Witkiewicza, rzeźby oraz przedmioty związane z życiem poety, rękopisy i inne.

Kustoszem Muzeum jest żona poety, Maria Kasprowiczowa. Wiele pamiątek po Kasprowiczu, jak cenny księgozbiór z kolekcją starych biblii, uległo zniszczeniu w Poznaniu w czasie działań wojennych.

Projekty nowych placówek muzealnych

1. W Ciekotach, pow. Kielce, gdzie Żeromski spędzał dzieciństwo, projektowane jest utworzenie Muzeum Żeromskiego.
2. W Nałęczowie czynione są przygotowania do otwarcia Muzeum Bolesława Prusa.
3. W Warszawie projektuje się zorganizowanie Muzeum Józefa Ignacego Kraszewskiego - w Domu Kraszewskiego przy ul. Mokotowskiej 48.
4. Czynione są przygotowania do urządzenia Muzeum Jana Kochanowskiego w Czarnolesiu w woj. kieleckim.
5. Istnieje projekt zorganizowania w Nagłowicach Muzeum Mikołaja Reja.
6. W Wielu /woj. bydgoskie/ - rodzinnej miejscowości Hieronima Derdowskiego, powstał Komitet, którego zadaniem jest m.in. wykupienie od obecnego właściciela chaty Derdowskiego i stworzenie tam małego muzeum. Przygotowuje się również odsłonięcie przed chatą popiersia Derdowskiego, wykonanego przed wojną przez kaszubskiego rzeźbiarza T. Plińskiego. Rzeźba przetrwała okupację dzięki staraniom miejscowej ludności.

7. Projektowane jest utworzenie w Wołominie Muzeum Zofii i Wacława Nałkowskich. Muzeum to mieścić się będzie na przedmieściu Górki, w domu, który opisała Zofia Nałkowska w książce pt. "Dom nad łąkami".
8. W 1957 r. odnowiono tzw. "Rydlówkę" - dom, gdzie tworzyli: Włodzimierz Tetmajer i Lucjan Rydel.
9. W Woli Okrzejskiej /pow. Łuków/ projektuje się urządzenie miniaturowego Muzeum w domu, w którym urodził się Henryk Sienkiewicz.
10. W 1957 roku na zebraniu PEN-Clubu w Warszawie wysunięto projekt utworzenia w stolicy Muzeum Literatury Polskiej, które w przyszłości miałyby znaleźć pomieszczenie w odbudowanym Zamku Królewskim w Warszawie.

PEN-Club rozpoczął także gromadzenie eksponatów i pamiątek - autografów i rękopisów pisarzy polskich XIX-XX wieku.

Placówki muzealne za granicą

Poza Muzeum w Warszawie istnieje też małe Muzeum Mickiewicza w Istambule /Turcja/, nad którym opiekę merytoryczną sprawuje Muzeum Mickiewicza w Warszawie.

Ostatnio przedstawiciele radzieckiej nauki i kultury: prof. Artamonow i prof. Gajdukiewicz, wysunęli projekt zorganizowania Muzeum Mickiewicza w Leningradzie - w Ermitażu, w salach przyległych do Muzeum Puszkina, oraz na Krymie.

W dniu 24 lipca 1958 r. odbyła się w Dreźnie /NRD/ uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej na domu, w którym mieszkał w latach 1879-1885 Józef Ignacy Kraszewski. Podczas uroczystości wysunięto projekt utworzenia w tym domu Muzeum Polskiego, które obejmowałyby nie tylko pamiątki po Kraszewskim, ale także liczne pamiątki polskie - polityczne i kulturalne, związane z Dreznem, głównie z okresu Wielkiej Emigracji.

W związku ze 135 rocznicą urodzin Władysława Syrokomli projektowane jest utworzenie Muzeum tego poety w dworku, gdzie żył i tworzył Syrokomla - w Borejkwoszczyźnie koło Wilna /ZSRR/.

W Nowogródku /ZSRR/ istnieje Muzeum Mickiewicza.